

democracy-handbook.org

Handbook

Demokratihåndbog

af Lene Andersen

Det Ændersenske Forlag

民主

Democracy-handbook.org

Demokratihåndbog

af

Lene Andersen

Det Zndersenske Forlag

Demokratihåndbog
af Lene Andersen
© Lene Andersen og Det Andersenske Forlag, 2010
Bogen er sat med Times New Roman
og trykt hos AKA-print
Omslag Lene Andersen

Printed in Denmark
ISBN 978-87-92240-09-5

1. udgave, 1. oplag 2010

Man må fotokopiere denne bog, så tosset man vil, men det er billigere at købe den, og gratis at læse den på nettet.

www.democracy-handbook.org

Introduktion til demokratiet • 12

Hvorfor er demokrati så fantastisk? • 12

Demokrati er folkestyre • 13

Frihed, lighed og tryghed • 14

Humanismen og individet • 16

Hvad demokratiet ikke er • 16

14 definitioner på demokrati • 17

Demokratiets institutioner og forudsætninger • 20

Stat, privat og civilsamfund • 21

En forfatning • 25

Et folkevalgt parlament • 26

En regering med parlamentarisk flertal bag sig • 27

Hemmelige valg • 28

Retssamfundet • 28

Uvildige og uafhængige domstole • 30

Anklagemyndigheden og politiet • 30

Forholdet mellem de tre uafhængige statsmagter • 31

Forfatningsdomstol, Forvaltningsdomstol,
ombudsmand • 33

En fri presse • 35

Fri debat • 36

Infrastruktur og bevægelsesfrihed • 41

En offentlighed • 42

Offentlighed i forvaltningen • 43

Lokalpolitik og nærdemokrati • 44

Politiske emner • 47

Politiske partier og ideologier • 49

Privat ejendomsret • 51

En arbejdende befolkning • 53

En middelklasse • 54
Sikre, anerkendte grænser • 57
Skoler og uddannelse • 57
Universiteter og videnskab • 59
Befolkningen og kulturen • 63

Demokrati første gang • 65

Jægersamlerne – åndernes suverænitæt • 66
Mesopotamien, Egypten og Anatolien – retssamfundet • 72
Jødedommen – individet træder frem • 80
Grækenland – de første demokratier • 87
Rom – pragmatismens triumf • 102
Kristendommen – dogmerne tager over • 107
Reformationen – troen splittes • 114
Islam – storhed og fald • 121
Opsummering af demokratiets udvikling første gang • 123

Demokrati anden gang • 125

Humanismen og Renæssancen • 125
Oplysningstiden • 134
Revolutioner, menneskerettigheder og forfatninger • 144
Repræsentativt demokrati • 155
Demokrati i 1900-tallets Europa • 161
Dannelse • 166
Kvinderne • 176
Tvivlen på demokratiet - farvel til individet • 183
Folkeretten og det internationale samarbejde • 184
Borgerret, Apartheid og demokratisk hykleri • 200
Demokratiets udvikling anden gang • 204

Truslerne mod demokratiet • 206

Totalitære ideologier • 206

Totalitær religion • 210

Politisk vold og terror • 216

Voldelige bander, mafiaer og private militser • 220

Korruption • 221

Racisme og totalitær nationalisme • 222

Totalitær kapitalisme,
ukontrolleret markedsøkonomi • 223

Erhvervslivet og globaliseringen • 225

Trafficking – menneskehandel • 228

Det totalitære erhvervsliv • 229

Korporatisme • 233

Teknologi uden etik • 235

Brød og skuespil • 238

Overfladiske medier • 239

Intellektuel armod I – universiteter og politik • 241

Intellektuel armod II – filosofi • 242

Intellektuel armod III – nytænkning • 244

Intellektuel armod IV – desillusion • 245

Konspirationsteorier • 246

Underminering af det fysiske fællesskab • 248

Forskellige virkeligheder • 251

Manglen på dannelse • 252

Magtens arrogance, nysprog og spin • 253

DJØFiceringen af politik • 254

Terrorisme og terrorfrygt • 255

Censur • 257

Alvorlig modgang • 258

Monarki, autonome grupper og parallelsamfund • 259

Dovenskab • 260
Opsummering af truslerne mod demokratiet • 261

Dig og demokratiets fremtid • 263

Tryghed og frihed • 264
Frihed under ansvar • 265
Viljen til at lytte • 266
Det gode demokrati og det dårlige demokrati • 266
Politiske ideologier • 267
Medierne • 268
Erhvervslivet • 272
Andelsforeninger • 275
Folkeskolen • 277
Folkeoplysningen • 279
Internationalt samarbejde • 281
Frigiv narko • 283
Udbredelse af demokratiet • 283
Civilisationernes muligheder • 290
Religionerne og demokratiet • 291
Jødedommen og demokratiet • 293
Hinduismen og demokratiet • 294
Buddhismen og demokratiet • 296
Katolicismen og demokratiet • 297
Islam og demokratiet • 298
Protestantismen og demokratiet • 302
Religion i et demokratisk samfund • 303
Familieplanlægning og kvinders rettigheder • 308
Fremtiden • 309

Demokratihåndbog

Velkommen til Demokratihåndbogen. Det er en simpel håndbog for alle, der er interesserede i at etablere, styrke eller sprede demokratiet. Kapitlerne er korte, lige ud ad landevejen og dækker det helt basale. Til gengæld er der mange af dem. Af en håndbog at være er den altså temmelig tyk, men jeg har sørget for, at du kan læse de enkelte afsnit og kapitler uafhængigt af hinanden.

Hele projektet er en kombination af en bog og en hjemmeside. Idéen med www.democracy-handbook.org er, at du kan være med til at oversætte den, så vi i fællesskab skaber en global demokratihåndbog på alverdens sprog.

Den fulde netversion af [democracy-handbook.org](http://www.democracy-handbook.org) er altså en kombination af ekspert- og brugergenereret viden.

[Democracy-handbook.org](http://www.democracy-handbook.org) henvender sig både til borgere i eksisterende demokratier og til indbyggere i ikke-demokratier. Derfor har flere kapitler to vinkler: Hvordan kan du bidrage til at vedligeholde demokratiet, hvis du bor i et? Og hvor kan du begynde, hvis der ikke er demokrati, hvor du bor? Både [democracy-handbook.org](http://www.democracy-handbook.org) og bogen er bygget op af seks dele:

- **Introduktion til demokratiet** er en kort refleksion over de tanker, værdier og koncepter, som et demokrati må hvile på.

- **Demokratiets institutioner og forudsætninger** beskriver de konkrete elementer, som et solidt demokrati er sat sammen af.
- **Demokrati første gang** handler om den kulturelle og idéhistoriske udvikling fra jægersamlersamfundene og frem til og med det græske demokrati. Samt romerriget og dets fald, og Europas historie de efterfølgende århundreder under kristendommen og islam.
- **Demokrati anden gang** dækker den demokratiske udvikling i Europa og USA fra Renæssancen og frem til i dag. Kapitlerne om demokratiets historie er længere end de øvrige kapitler. Den historiske gennemgang er med for at give et indtryk af, hvor vanskeligt det var at skabe de demokratiske samfund.
- **Truslerne mod demokratiet** handler om de mange ting, som forhindrer demokratiet i at opstå, og som er med til at underminere demokratiet både indefra og udefra.
- **Dig og demokratiets fremtid** - hvordan kan du være med til at beskytte eller skabe demokrati, der hvor du bor?

Indholdet i teksten

Demokratihåndbogen er et forsøg på at gøre et enormt omfattende emne let tilgængeligt for en bred skare af læsere. Derfor er kapitlerne gjort så korte og klare som muligt, men det betyder naturligvis, at der er detaljer og præciseringer, som går tabt. En hel del faktisk. Du

kan altså ikke bare læse Demokratihåndbogen og tro, at nu ved du alt om demokrati eller demokratiets historie.

Men du kan forhåbentlig få et langt bedre overblik over, hvad demokrati er, hvordan det opstod, og hvordan du selv kan bidrage til at demokratisere det samfund, du lever i. Hvis der er emner, du gerne vil vide mere om, er der masser af information andre steder på nettet og på biblioteket.

Logoet

Democracy-handbook.org's logo er det kinesiske tegn for demokrati: MIN ZHU.

MIN betyder "folk" eller "mennesker", ZHU betyder "herre", "at bestemme" og "at være ansvarlig".

*Lene Andersen
København 2010*

Introduktion til demokratiet

Hvorfor er demokrati så fantastisk?

Et velfungerende demokrati er den styreform, der giver dig den største frihed, mest tryghed, de fleste muligheder og størst velstand. Det er den mest stabile samfundsform, og det er også langt den sjoveste.

I et demokrati kan du dyrke lige den religion, der giver mening for dig, og du kan selv vælge din ægtefælle og din uddannelse. Du kan lytte til al den musik, du kan lide, og du kan se lige de film og læse lige de bøger, du har lyst til. Du kan bevæge dig frit rundt over det hele, og du behøver ikke at spørge nogen om lov. Du kan også fuldstændig selv vælge, hvad for noget tøj du går i.

Hvis du tilhører en minoritet, er du beskyttet mod overgreb, og du har nøjagtigt samme ret til at gå ind i politik og få indflydelse som alle andre.

Hvis du er kvinde, har du samme rettigheder og muligheder som mænd. Din far, dine brødre, dine fætre, dine onkler eller din mand kan ikke bestemme over dig. Du har samme ret til skolegang, uddannelse, arbejde og et fedt liv, som drengene og mændene har. Du har desuden ret til selv at bestemme over din krop og til at sige nej til sex, hvis du ikke har lyst. Også i ægteskabet.

Du og alle andre er lige for loven, du har ret til at sige og skrive, hvad du har lyst til, og du kan mødes

frit med alle. Du kan leve uden frygt for myndighederne. Det samme gælder dine børn og din øvrige familie.

Kort sagt: Demokratiet giver dig ret til frihed, lighed, tryghed og muligheden for at tjene dine egne penge og have det sjovt.

Trangen til frihed og tryghed ligger i alle, og det samme gør behovet for at have det sjovt. Uden de tre ting, kan vi ikke leve lykkelige og meningsfulde liv.

Behovet for lighed ligger det lidt tungere med, for mange af os ville nok helst have det lidt bedre end de andre. Men ligheden er en forudsætning for demokratiet, og den er værd at leve med, for den er med til at garantere friheden, trygheden og fornøjelserne.

Derfor er demokrati vigtigt. Og alene af den grund, at du er menneske, har du fortjent at leve i et demokrati, der fungerer.

Demokrati er folkestyre

Ordet demokrati kommer fra græsk og betyder folkestyre. Men at folket bestemmer, er ikke nok. Et demokrati bygger på nogle værdier og tankemåder, som er med til at sikre, at et flertal af befolkningen ikke undertrykker mindretallet. Ud over frihed, lighed og tryghed, er det principperne og tankerne om humanismen og individet.

Folkestyre kan findes i mange sammenhænge. Normalt, når vi taler om demokrati, tænker vi på nationalstaten, men der er mulighed for demokrati alle steder, hvor folk finder sammen eller bor sammen. Det kan

være i en landsby, en boligforening, en fodboldklub, på en skole eller for et helt kontinent, som når eksempelvis de europæiske nationalstater har forenet sig i EU. I princippet kunne vi også skabe et globalt demokrati, hvis forudsætningerne var til stede for det.

Demokrati er dog ikke et system, som man bare indfører én gang for alle, og så passer det sig selv. Det er en kultur, som skal passes og plejes, og som kræver de rette livsbetingelser. Det er en konstant proces, nærmest som en levende organisme. Hvis vi ikke aktivt holder det i live med debat og frie valg samt de mange andre ting, der er nævnt her i bogen og på democracy-handbook.org, dør det. Folkestyret kræver, at folket er engageret.

Frihed, lighed og tryghed

Frihed betyder, at vi selv kan vælge. Disse valg kan være inden for mange områder: Hvad skal jeg have at spise i aften? Hvilken uddannelse vil jeg gerne have? Hvem skal jeg giftes med? Hvor vil jeg gerne bo? Vores friheder hænger i høj grad sammen med, hvilket samfund og hvilken kultur, vi lever i, hvordan lovgivningen ser ud, og hvor mange penge vi har. Demokratiet er den styreform og samfundsmodel, som giver flest muligt mest mulig frihed. Det er den samfundsmodel, som giver det enkelte menneske flest valgmuligheder gennem hele livet.

Lighed i det demokratiske samfund betyder ikke, at alle mennesker er ens. Det betyder, at alle mennesker

har den samme værdi, og at alle skal have lige muligheder undervejs i livet. Uanset hvem ens familie er, uanset om man er rig eller fattig, uanset ens hudfarve, køn, religion eller seksuelle orientering, har man de samme rettigheder og pligter i samfundet som alle andre. Hvis man går væk fra tanken om lighed, ødelægger man også demokratiet. For hvis nogle mennesker kan bestemme, at andre ikke er lige så meget værd som dem selv, så er det ikke længere hele folket, der står bag styret.

Tryghed er en forudsætning for, at man føler sig fri til at vælge. Trygheden i det demokratiske samfund betyder, at man kan tale frit, mødes frit, bevæge sig frit, at ens hjem er ukrænkeligt, og at ens person, privatliv og ejendom er beskyttet af lovgivningen.

Udfordringen i demokratiet ligger i at blande frihed, lighed og tryghed i de rigtige forhold. Ubegrænset frihed giver meget lidt tryghed, fordi samfundet så udvikler sig til alles kamp mod alle, og de stærke ender med at undertrykke de svage. Total tryghed findes ikke, og hvis det gjorde, ville det betyde, at der slet ikke fandtes nogen frihed. Frihed og tryghed er på mange måder hinandens modsætninger, men de kan sagtens supplere hinanden. Det demokratiske samfund er det, der bedst sikrer sine indbyggere både tryghed og frihed. Fordi vi hele tiden må forhandle grænserne for friheden og trygheden med hinanden.

At vi kan have denne forhandling med hinanden bygger på ligheden. Vi er alle lige meget værd, og derfor har vi lige meget ret til at kræve både frihed og tryg-

hed, sådan som vi hver især helst vil have det. I det demokratiske proces bliver så vores forskellige behov for frihed og tryghed vejret op imod hinanden.

Humanismen og individet

Anerkendelsen af, at alle individer har værdi i sig selv, og at vi som mennesker er sat i verden med lige ret, kaldes også humanisme. Demokrati bygger på denne humanisme.

Demokratiet handler i bund og grund om, at individer gensidigt anerkender andre individer og deres ret til den samme frihed, den samme tryghed, de samme rettigheder og den samme indflydelse, som man selv nyder.

I demokratiet udmønter denne anerkendelse sig i et politisk system med det ideal, at alle myndige individer har lige adgang til at påvirke de politiske processer og beslutninger i samfundet.

Tankerne om humanismen og anerkendelsen af individet er forudsætning for, at mennesker i fællesskab kan skabe et demokrati.

Hvad demokratiet *ikke* er

Mange mennesker tror, at "demokrati er, at vi stemmer om det". At demokrati blot er et spørgsmål om folkeafstemninger, og dem, der har 51 % af stemmerne, har ret og kan bestemme. Selv i lande med en lang demokratisk tradition, er der mennesker, der tror, at dét er

demokrati. Formelt set er det naturligvis rigtigt, at dem, der kan skaffe 51 % af stemmerne, sidder med flertallet, og i praksis kan de bestemme, hvad der skal ske, uden at spørge de andre 49 %. Men det er ikke demokrati, det er flertals-tyranni.

Et demokrati beskytter og respekterer sine mindretal. De 49 % har også ret til at leve et ordentligt liv og blive hørt – *hver eneste* har ret til at leve et ordentligt liv og blive hørt! – og det påhviler flertallet at træffe beslutninger, som sørger for dette. Det er altså ikke demokrati, hvis alle de sorthårede bestemmer, at alle de rødhårede skal betale 20 % mere i skat – eller at flertallet gerne må dyrke sin religion, mens mindretallet ikke må.

Demokrati handler om, at man lytter til hinanden og forsøger at finde løsninger i fællesskab. Også selvom man formelt set kunne trumfe beslutninger igennem, som et eller flere mindretal var stærkt utilfredse med.

Demokrati er i virkeligheden en masse ting på en gang, og democracy-handbook.org er et forsøg på at introducere så mange af dem som muligt.

14 definitioner på demokrati

Mange har forsøgt at definere, hvad demokrati er, men der er ikke en enkelt definition, som alle er enige om er udtømmende og endegyldig. Her er 14 forskellige, som alle lægger vægt på hver deres aspekt af demokratiet. De er alle sammen rigtige, men der er ikke en enkelt, som kan siges at være den eneste sandhed om demokratiet.

- Demokrati er et ord, der kommer fra oldgræsk. Demos betyder folk, kratos betyder magt eller styre; så demokrati betyder folkemagt eller folkestyre.
- Demokrati er en livsform, der bygger på respekten for det enkelte menneske.
- Demokrati er hver enkelts ret til på lige fod med andre at forme samfundet på en sådan måde, at det størst mulige antal mennesker opnår den størst mulige lykke.
- Demokrati er en politisk ideologi, hvis grundværdier er frihed, lighed og tolerance.
- Demokrati er retten til at leve, som man vil, med respekt for andres ret til at leve, som de vil.
- Demokrati er samtale og debat ført i størst mulig frihed mellem alle samfundets medlemmer.
- Demokrati er det princip, at de, der er berørt af en beslutning, bør være med til at træffe den, direkte eller indirekte. Princippet bør gælde overalt: i privatlivet, på arbejdspladsen, i samfundet og i staten.
- Demokrati er en styreform, der tilsikrer alle den størst mulige lighed og den enkelte den størst mulige frihed.
- Demokrati er en styreform, hvor hele folket – direkte eller indirekte – træffer de afgørende beslutninger om fastsættelse og fordeling af samfundets værdier.
- Demokratiet er en styreform, hvor statsmagten skal fastsætte og opretholde en retsorden, der bygger på menneskerettighederne.

- Demokrati er en styreform, hvor man kan slippe af med den siddende regering uden revolution og blodsudgydelse.
- Demokrati er en styreform, hvor statsmagten træffer, iværksætter og håndhæver beslutninger, som er i overensstemmelse med, hvad folkets flertal ønsker.
- Et demokrati er en stat, hvis parlament og regering er udpeget ved frie almindelige valg afholdt med få års mellemrum mellem kandidater opstillet af mindst to forskellige partier.
- Et demokrati er en stat, hvor hvert enkelt menneske er forpligtet til at værne om menneskerettighederne, dels ved selv at respektere dem, og dels ved at medvirke til, at de bliver respekteret af de andre borgere og af landets politiske institutioner.

Demokratiets institutioner og forudsætninger

Demokrati er ikke blot et system, man indfører én gang for alle. Det er en kultur, som skal passes og plejes, og som kræver de rette livsbetingelser. Blandt disse betingelser eller forudsætninger er en række institutioner og traditioner. Institutionerne findes beskrevet i lovgivningen, traditionerne udspringer af historien og den fælles kultur og er vanskeligere at få hold på.

Ofte modsiger nogle af demokratiets institutioner og forudsætninger hinanden, og det er netop derigennem, at demokratiet fungerer. Eksempelvis er den frie presse og den siddende regering ofte uenige om en hel del. Der kan også være modstridende interesser i forhold til en enkelt ting, ytringsfrihed for eksempel. På den ene side er det fundamentalt for et fungerende demokrati, at man kan tale åbent og frit om alt, og at alle kan udtrykke deres ærlige mening. På den anden side er det skadeligt for et samfund, hvis alle taler grimt om alle, for så går fællesskabet i stykker, og så fungerer demokratiet heller ikke.

Det er demokratiets natur, at vi aldrig kan finde en endegyldig løsning på den slags dilemmaer. I stedet må vi konstant forhandle os til rette med hinanden for at finde den rette balance af frihed og ansvar over for os selv, hinanden og samfundet som helhed. Til at hjælpe

os i denne proces har vi demokratiets institutioner og forudsætninger.

Stat, privat og civilsamfund

En af forudsætningerne for det fungerende demokrati er, at samfundet har tre "niveauer": Staten, det private og civilsamfundet. Det er væsentligt, at de på den ene side er tydeligt adskilt fra hinanden, og på den anden side understøtter hinanden.

De tre har hver deres opgaver, hver deres historie, og giver individet hver sin form for beskyttelse og udfoldelsesmuligheder. Desuden knytter der sig forskellige regler til hver af dem.

Staten

De første statsdannelser opstod for 4-5.000 år siden i form af Mellemøstens bystater. Nationalstater i moderne forstand opstod i 1600-, 1700- og 1800-tallets Europa og USA, og op gennem 1900-tallet har der fundet mange nye statsdannelser sted efter den model.

Det er statens opgave at lovgive og at sørge for, at lovene bliver overholdt. I en retsstat er det altså staten, der bestemmer de overordnede regler for, hvad der er lovligt og ulovligt, og det er staten, der har monopol på vold, og dermed er det også staten, der garanterer borgernes sikkerhed.

Statens regler handler altså om jura, og hvis man mener, at nogen forbryder sig mod statens regler, kan man stille dem for en dommer.

Det private

Det private er alt det, der foregår i hjemmet blandt familie og venner. En vigtig forudsætning for demokrati- et er hjemmets ukrænkelighed: Hverken staten, naboen, ens venner eller diverse fremmede – det være sig tyve- knægte eller ej – må gå ind i ens hjem uden at have få- et lov. – Politiet må kun gå ind, hvis der foreligger en mistanke om en forbrydelse, og hvis de har en dom- merkendelse. Som ven eller nabo kan man selvfølgelig også "bryde ind", hvis man fx har mistanke om, at no- gen er kommet til skade eller på anden måde har brug for hjælp. Men ellers er hjemmet ukrænkeligt.

I hjemmet gælder naturligvis også statens regler: Man må ikke slå hinanden ihjel, stjæle eller begå andre ulovligheder, bare fordi man opholder sig i sit eget hjem.

Men der gælder også nogle andre regler i hjemmet, regler som ikke står i statens love: Værdier, moral, etik, vaner og nogle forventninger om, hvem der bestemmer hvad. Og i modsætning til statens regler, så er hjem- mets regler ikke skrevet ned - måske er de heller aldrig nogen sinde blevet udtalt; det er bare sådan, det er!

Hvis man bryder hjemmets regler, kan man ikke gå til domstolene. Man kan diskutere eller flytte, eller man kan – hvis man er et traditionelt mandligt familieover- hoved, som ikke er vant til at blive sagt imod – bruge vold eller på anden måde straffe familiemedlemmerne for at bryde traditionerne. Det sidste er dog forbudt i de demokratiske samfund, og hvis man slår eller på an- den måde forvolder skade på sine familiemedlemmer, er det en sag for domstolene.

Inden for hjemmet hersker altså nogle andre normer end det, staten kan lovgive omkring.

Civilsamfundet

Civilsamfundet er alt det, som ikke er staten, og som heller ikke er privat. Det er det offentlige rum, det vil sige gader og pladser, det er klubber og foreninger, arbejdspladser, sportsbegivenheder, teatre, biografer, religiøse forsamlinger - alle de steder, hvor vi mødes uden for familien og vennekredsen.

I civilsamfundet er man både underlagt statens lovgivning og mange af de samme værdier og den moral og etik, som vi har i hjemmet. Men man kan ikke på samme måde være sikker på, at de andre i civilsamfundet har samme moral, som man har i sin egen familie.

I civilsamfundet er vi altså nødt til at tale med hinanden om, hvordan vores moral og etik og vores værdier skal være. Det er blandt andet det, som kunst og kultur er til for: Her fortæller vi historier om, hvad vi synes er rigtigt og forkert, og hvad der eventuelt trænger til at blive lavet om.

I afgrænsede dele af civilsamfundet - eksempelvis i foreninger, religiøse forsamlinger eller i diverse virksomheder - kan der desuden gælde særlige regler, som kun gælder der. Hvis man ikke bryder sig om reglerne, har man sin frihed til at gå. Eller, hvis det er en demokratisk forening, kan man blive og være med til at lave reglerne om.

Jura og moral

Statens lovgivning, det vil sige juraen, og civilsamfundets moral er altså ikke altid det samme.

De færreste love er direkte umoralske, men der kan sagtens være love, som nogle i et samfund finder umoralske. Retten til abort er et sådant eksempel.

Det er formentlig mere almindeligt den anden vej; at noget, som de fleste opfatter som umoralsk, faktisk ikke er ulovligt. Utroskab eksempelvis. Som familie og civilsamfund kan vi fordømme utroskab lige så meget vi vil, men der er ingen demokratier, hvori det ligefrem er ulovligt, og hvor man kan sagsøge sin ægtefælle for utroskab.

Hvis nogen forbryder sig mod civilsamfundets moral, kan man altså ikke straffe dem. Ikke med mindre det også strider mod lovgivningen.

Religion

I de traditionelle samfund udgjorde religionen både stat og civilsamfund, og det private fandtes ikke.

I de demokratiske samfund lovgiver staten vedrørende religionernes rettigheder, og den enkelte borgers udøvelse af religionen er en privat sag. Staten kan ikke blande sig i den enkeltes religion. Templer, synagoger, kirker og moskéer findes i det offentlige rum, og de indgår i civilsamfundet på lige fod med andre organisationer - og som sådan må de spille sammen med det øvrige civilsamfund på lige vilkår.

Vejen til demokratiet

I mange af de samfund, hvor der ikke er demokrati, er der heller ikke nogen adskillelse mellem staten, det private, civilsamfundet og religionen. En forudsætning for, at man kan indføre demokrati, er derfor, at staten anerkender det private og civilsamfundet som selvstændige områder - og at religionen opgiver politisk magt.

En forfatning

En forfatning er den helt grundlæggende lov i et land, som definerer, hvem, hvad og hvordan landet er og bør være. Med andre ord: Hvilket landområde er omfattet af den pågældende forfatning, hvilken styreform har staten, og hvilke grundlæggende regler gælder der inden for staten.

Man kan sagtens have en forfatning uden at være et demokrati – eksempelvis en forfatning, der siger, at landet er et enevældigt monarki, eller at præsidenten bestemmer suverænt. Men det er meget få demokratier, der ikke har en forfatning. Storbritannien er et eksempel på et demokrati, som ikke har en forfatning. Til gengæld har de en doktrin om Parlamentets suverænitæt.

Typisk fremgår det af forfatningen i et demokrati, at magten ligger hos folket. En af de tydeligste demokratiske forfatninger er den svenske, der indleder med ordene: "Al offentlig magt i Sverige udgår fra folket."

Alle love i et land skal leve op til forfatningen, og

forfatningen opstiller reglerne for, hvordan nye love vedtages.

Forfatningen indeholder desuden reglerne for, hvordan forfatningen i sig selv kan ændres. Fordi forfatningen er afgørende for alle andre love, gælder der normalt helt særlige regler for at ændre netop den. I Danmark kræver en forfatningsændring eksempelvis, at når parlamentet har vedtaget forfatningsændringen, skal der holdes parlamentsvalg, og så skal det nye parlament også vedtage forfatningsændringen. Når den er blevet vedtaget anden gang, skal den nye forfatning sendes til folkeafstemning, og ikke blot skal der være flertal for den, der skal også være minimum 40 % af samtlige vælgere, som stemmer for den.

Et folkevalgt parlament

Ifølge juristen og filosofen Montesquieu, som levede i 1700-tallet, er der nødt til at være en lovgivende, en udøvende og en dømmende magt i et land, og hvis det ikke skal udvikle sig til diktatur, skal de tre magter være uafhængige af hinanden. De tre magter skal både være adskilt, hvad angår selve funktionerne, og hvad angår de personer, der udfører hvervenerne de tre steder. Ingen person må være med til at udøve mere end én af de tre magter.

I modsætning til, hvad de fleste tror, var Montesquieu ikke demokrat, og han skrev ikke om demokratiet. Han gik ind for oplyst enevælde, og det var i den sammenhæng, han skrev om adskillelsen af de tre

magter. At den lovgivende, udøvende og dømmende magt er adskilte, er altså ikke i sig selv ensbetydende med demokrati, men det er en forudsætning.

For at være et demokrati skal den lovgivende magt være et folkevalgt parlament, og alle myndige borgere skal både have valgret og være valgbare til parlamentet.

Visse steder har parlamentet ét kammer, andre steder to. Således har man i Danmark Folketinget og i Sverige Riksdagen, mens man i England har Overhuset og Underhuset, og i USA består Kongressen af Repræsentanternes Hus og Senatet.

En regering med et parlamentarisk flertal bag sig

Regeringen har den udøvende magt. Regeringen består af ministrene, og det er ministrene og deres ministerier, der sørger for, at de love, som parlamentet vedtager, bliver ført ud i livet.

Parlamentarisme er det princip, som sikrer, at regeringen har flertallet af parlamentets medlemmer bag sig og kan få gennemført sine lovforslag gennem stemmeflerhed.

I Danmark og enkelte andre lande kendes dog også "negativ parlamentarisme". Det betyder, at regeringen bliver siddende, så længe den ikke har et flertal imod sig. Men de enkelte lovforslag kræver stadig stemmeflerhed i parlamentet for at kunne blive vedtaget.